

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΦΤΑΝΤΖΗΣ

ΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ μελέτη ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι μέρος ἀπὸ μιὰ γενικότερη ἐργασίᾳ μου ἀδημοσίευτη ἀκόμα, μὲ τίτλο: «Τὰ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Μακεδονίας».

Τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ ἀρχαῖα νομίσματα ἔχει κορυφωθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια. Δυστυχῶς δῶμας οἱ ἀναχρονιστικοὶ ἀρχαιολογικοὶ νόμοι ποὺ ἴσχύουν, βάζουν φραγμὸ στὸ συλλεκτικὸ πάθος τῶν Ἑλλήνων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φυγαδεύονται τὰ περισσότερα ἀντικείμενα τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομιᾶς στὸ ἔξωτερικό.

Τὰ στοιχεῖα ποὺ προσφέρει στὴν ἐπιστήμη (ἀρχαιολογία, ἱστορία, ἐπιγραφική, φιλολογία, παλαιογραφία) ἀλλὰ καὶ στὴν τέχνη ἡ νομισματική, εἶναι πολύτιμα καὶ κάποτε μοναδικά, δπως πληροφορίες θρησκευτικές, πολιτικές, στρατιωτικές, ἐμπορικές, μυθολογικές κ.ἄ. Μᾶς διασώζει ἐπίσης ἔθιμα, ἐνδύματα, σκεύη, ὅπλα, προσωπογραφίες, μνημεῖα, λατρευτικοὺς τύπους, ἀντίγραφα χαμένων ἔργων, πολλὲς φορὲς ὄνόματα ἄγνωστων πόλεων καὶ ἥγεμόνων, χρονολογίες γεγονότων κλπ.

Τὸ νόμισμα εἶναι αὐθεντικὴ πηγὴ ἱστορικῆς γνώσης καὶ μαρτυρία τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς, νοητικῆς καὶ αἰσθητικῆς κατάστασης μιᾶς κοινωνίας ἀνθρώπων σὲ μιὰ δρισμένη ἐποχή. Ὁ Ἡσίδος τὸ θεωροῦσε ὅργανο δικαιοσύνης καὶ δ Ἀριστοτέλης, ποὺ ἐτυμολογοῦσε τὸ ὄνομά του ἀπ' τὴ λέξη νόμος, ὅργανο κρίσης τῆς διανεμητικῆς δικαιοσύνης. Πάνω ἀπ' δλα δμως, τὰ περισσότερα ἀρχαῖα νομίσματα ποὺ τὰ διακρίνει συντομία στὴ διήγηση, συμμετρικότητα διαστάσεων, πλούσια διακόσμηση καὶ τέλεια ἐκτέλεση, ἀποτελοῦν ἄρτια καὶ ἀνεπανάληπτα καλλιτεχνικὰ δημιουργήματα.

Ἄπὸ τὰ πιὸ πρωτόγονα μὲ τὸ ἀδρὸ σχέδιο ὡς τὰ μεταγενέστερα ἐκλεπτυσμένα, δονοῦνται ἀπὸ τὸ γνήσιο πάθος τοῦ παλιοῦ χαράκτη.

Τέτοια ἐκφραστικὴ δύναμη, ἀμεσότητα καὶ πνοὴ δὲ συναντοῦμε στὰ σημερινὰ νομίσματα.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ πῶς τὸ ἀρχαῖο νόμισμα κατὰ κανόνα ἀπεικόνιζε

τοὺς θεοὺς καὶ ἥρωες τῆς πόλης ποὺ τὸ ἔξεδιδε, μαζὶ μὲ κάποιο σύμβολο σὰν ἐθνόσημό της: ἀγωνιστικὴ λαμπάδα στὴν Ἀμφίπολη, πήγασο στὴν Κόρινθο κλπ. Μὰ καὶ ἕνα σωρὸ ἄλλα παραπληρωματικὰ σύμβολα ὑπῆρχαν τυπωμένα στὶς δυὸ δύψεις τοῦ νομίσματος, ζῶα πραγματικά: λιοντάρια, ἀετοί, σαῦρες, ἄλογα, κάπροι, φίδια, καὶ φανταστικά: γρύπες, χίμαιρες, σφίγγες, κένταυροι κλπ.

Ἐτσι οἱ ἀρχαῖοι μᾶς κληροδότησαν στὶς μικρὲς αὐτὲς καὶ στρογγυλὲς ἐπιφάνειες, μὲ ἐκπληκτικὴ ἐκφραστικὴ δύναμη, τὴν αἰώνια νεότητα τοῦ κόσμου. Στὰ χρόνια ποὺ ἔφεραν τὸ ξεψύχισμα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου, τὸ νόμισμα ἀκολούθησε, δῆπος δὲ τὰ ἔργα τέχνης, τὴν πτώση αὐτὴν καὶ ἔγινε ἔξεζητημένο, ρητορικό, παραφορτωμένο, χάνοντας ὀλότελα σχεδόν τὴν αὐτόνομη δημιουργική πνοή καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ ἀξία του.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο κατάλογος αὐτὸς τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῆς Ἀμφίπολης, συντάχθηκε μὲ βάση τὰ νομίσματα τῆς συλλογῆς μου καὶ συμπληρώθηκε μὲ περιγραφές νομισμάτων ἀπὸ ἄλλες δημοσιευμένες ἐλληνικὲς καὶ ξένες συλλογές.

Εἶναι δύσκολο νά μιλήσουμε γιὰ τὰ νομίσματα τῆς Ἀμφίπολης στὰ πρῶτα χρόνια μετὰ τὴν ἰδρυσή της. Ἀρκετὰ εὑρήματα, μὰ καὶ μαρτυρίες συγγραφέων, μᾶς πληροφοροῦν γιὰ τὸν πλοῦτο τῆς περιοχῆς ποὺ δέσποζε ἡ Ἀμφίπολη (Ἡρόδοτος I, 61. — Θουκυδίδης IV, 108 — Ἀριστοτέλης, Πολιτ. 14. — Πλούταρχος, Κίμων VII, 2. — Ἰσοκράτης, πρὸς Φίλιππον 5) ἐλάχιστες δημοσιεύσεις ἔχουμε γιὰ τὰ νομίσματα αὐτῆς τῆς πρώιμης ἐποχῆς.

Ἐτσι οἱ παρατηρήσεις μας ἀρχίζουν ἀπὸ μιὰ περίοδο 67 ἐτῶν (παράδοση στὸ Βρασίδα, κατάληψη ἀπὸ τὸ Φίλιππο B') ποὺ ἡ Ἀμφίπολη ἦταν οὐσιαστικὰ ἐλεύθερη καὶ τὰ νομίσματά της σὰν ἔργα τέχνης συγκαταλέγονται στὰ πιὸ ἔξαριτα τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ποιὰ ἦταν δημοσιεύσης ἡ πραγματικὴ ἀγοραστικὴ ἀξία τους παραμένει σχεδόν ἀγνωστο. Ἀπὸ ἕνα ἀμφιπολίτικο συμβόλαιο «πράσεως» τῶν μέσων τοῦ 4ου αἰώνα π.Χ. μαθαίνουμε πῶς ἔνα χωράφι καὶ ἀποθήκη, πουλήθηκε ἀντὶ «δραχμῶν πεντάκις χιλίων» ἀξία ὑπερβολικὴ ἀν συγκριθεῖ μὲ ἄλλα παρόμοια συμβόλαια. Σὲ ἄλλο ἀμφιπολίτικο συμβόλαιο ἀγοραπωλησίας ποὺ ἀνάγεται στὸ β' μισὸ τοῦ 3ου αἰώνα π.Χ. ἔνα σπίτι ἀξίζει «χρυσῶν τριακοσίων». Πρόκειται τὸ πιθανότερο γιὰ χρυσοὺς στατῆρες τοῦ Φιλίππου B' ἀν κρίνουμε ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ ἐπώνυμα στὸ συμβόλαιο τοῦ «ἐπιστάτη» ποὺ ἦταν ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῆς βασιλικῆς ἔξουσίας στὴν πόλη. Εἶναι ἀλλωστε γνωστὸ

πώς ὁ Φίλιππος Β' ἄρχισε νὰ ἐκδίδει μετὰ τὸ 346 π.Χ. τοὺς περίφημους «φιλιππείους» οἱ περισσότεροι ἀπ' τοὺς ὅποίους θεωροῦνται τώρα μεταθανάτιοι. Σὲ δυὸ ἄλλα παρόμοια συμβόλαια ποὺ βρέθηκαν ἐπίσης στὴν Ἀμφίπολη καὶ ἀνήκουν στὴν Ἱδια ἐποχή, ἔνα σπίτι καὶ οἰκόπεδο πουλιέται ἀντὶ «στατήρων χρυσῶν φιλιππέων δώδεκα ἡμιστατήρουν» καὶ ἔνα ἀμπέλι 6 πλέθρων ἀντὶ «δραχμῶν τριακοσίων εἴκοσι». Τέλος σὲ συμβόλαιο τοῦ 3ου αἰώνα καὶ πιθανά μετὰ τὸ 250 π.Χ. γιὰ ἔνα σπίτι καὶ οἰκόπεδο ὁρίζεται τιμὴ «χρυσῶν ἑβδομήκοντα τριῶν». Ἡ ἀξία φαίνεται μικρὴ μπροστὸ στὸ ἀντίτιμο τῶν 203 χρυσῶν στατήρων ποὺ πουλήθηκε ἔνα σπίτι καὶ 400 ἔνα ἄλλο στὴν Ὁλυνθό κατὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου αἰώνα π.Χ. ἀλλὰ κάθε σύγκριση ἀνάμεσα σὲ δλες αὐτὲς τὶς συμβατικὲς συναλλαγὲς ἀποβαίνει μάταια ἀπὸ ἔλλειψη περιγραφῆς τῶν ἀκινήτων (μέγεθος, θέση, κατάσταση κλπ.).

Στὸ διάστημα κατοχῆς τῆς πόλης ἀπ' τὸ βασιλιὰ Φίλιππο Β' καὶ ὡς τὴν κατάλυση τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας ἀπ' τοὺς Ρωμαίους, δὲν ὑπάρχουν νομίσματα μὲ τὸ ὄνομά τῆς Ἀμφίπολης. Ωστόσο εἶναι βέβαιο πώς ἔξακολούθησε νὰ λειτουργεῖ τὸ νομισματοκοπεῖο τῆς καὶ τὸ σῆμα του ὑπάρχει συχνὰ στὰ νομίσματα τῶν δύο τελευταίων βασιλιάδων Φίλιππου Ε' καὶ Περσέα.

Δὲν ἔχουμε ἀσφαλεῖς χρονολογικὲς ἐνδείξεις γιὰ τὶς ἐκδόσεις κάθε σειρᾶς ἀπὸ τὸ 168 μέχρι τὸ 31 π.Χ. Ἀβεβαιότητα ἐπικρατεῖ καὶ γύρω ἀπ' τὰ σύμβολα καὶ τὴν ἐρμηνεία τῶν τύπων, πολλοὶ ἀπ' τοὺς ὅποίους διατηροῦν τὰ παραδοσιακὰ θέματα, εἶναι ὅμως ἀπαράλλακτοι μὲ τὰ χάλκινα νομίσματα ποὺ φέρουν ἐπιγραφή «Μακεδόνων» καὶ εἶναι φανερὰ μεταγενέστερα.

Ορισμένα ἀμφιπολίτικα νομίσματα ποὺ ἀποδίδονται σ' αυτὴ τὴν ἐποχὴ εἶναι ἐπίσης ὅμοια καὶ στὶς δύο ὅψεις μὲ νομίσματα τῆς Θεσσαλονίκης, δπως τὰ ἀριθ.: 26 Διόνυσος - τράγος, 27 Περσέας - στεφάνι, 37 Ποσειδώνας - πλώρη πλοίου, 39 Ἰανός - δύο κένταυροι, 40 Δίας - ταῦρος ποὺ καλπάζει, 51 Ἀθηνά - ταῦρος ποὺ βόσκει, 56 προτομὴ τῆς πόλης κ.ἄ.

Στὴν Ἱδια ἐποχὴ καὶ στὴν κατοπινὴ αὐτοκρατορικὴ, στὰ ἀμφιπολίτικα νομίσματα κυριαρχεῖ ἡ θεὰ Ἀρτεμις Ταυροπόλος (Διόδωρος XVIII. 4. – Λίβιος XLIV. 44) ἢ Βραυρωνία (Παλατινὴ Ἀνθολογία VII, 705). Πρόκειται γιὰ τὴ θρακικὴ θεὰ Βενδίδα, μὲ χθόνιο πιθανὸν χαρακτήρα. Παριστάνεται σὰν Εὑρώπη καβάλλα στὸν Ταῦρο - Δία ἢ ἄλλοτε νὰ στέκεται μὲ μιὰ ἀσπίδα πλάι της, φορώντας ἐπαλξωτὴ καλύπτρα καὶ κρατώντας λαμπάδα καὶ κλαδί.

Σ' ἔνα ψηφιδωτὸ δάπεδο μιᾶς ἐπαυλῆς τῆς Ἀμφίπολης (Μουσεῖο Καβάλας) τοῦ 2ου μ.Χ. αἰώνα, παριστάνεται ἡ ἀρπαγὴ τῆς Εὑρώπης ἀπ'

τὸν μεταμορφωμένο σὲ ταῦρο Δία, ποὺ διασχίζει τὴν κυματισμένη θάλασσα. Καθισμένη ἡ Εύρώπη πάνω στὴ ράχη τοῦ ζώου, μισόγυμνη μὲ τὰ πόδια σταυρωμένα, κρατιέται μὲ τὸ ἀ. χέρι ἀπὸ τὸ κέρατο τοῦ ταύρου. Μὲ τὸ δ. χέρι ποὺ καταστράφηκε, θὰ κρατοῦσε πιθανὰ τὴν ἄκρη τοῦ πέπλου, ποὺ τὸ κολπώνει πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι της ὁ ἄνεμος.

Ἡ παράσταση ἐμφανίζεται διμοιότυπη στὴν πίσω πλευρὰ τοῦ ἀριθ. 53 νομίσματος αὐτοῦ τοῦ καταλόγου καὶ μὲ μικρές παραλλαγὲς σὲ μιὰ σειρὰ ἄλλα (ἀριθ. 42, 59, 67 κλπ.).

Ο Λουκιανὸς (2ος αἰώνας μ.Χ.) περιγράφοντας τὴν ἀπαγωγὴ λέει πῶς ἡ Εύρώπη: «ἐκπλαγὴς τῷ πράγματι τῇ λαιᾷ μὲν εἴχετο τοῦ κέρατος ὃς μὴ ἀπολισθάνοι, τῇ ἑτέρᾳ δὲ ἡνεμωμένον τὸν πέπλον ξυνεῖχεν».

Τὴν παράδοξη ἀπαγωγὴ παριστάνει καὶ ἔνα ψηφιδωτὸ αὐτοκρατορικῶν χρόνων τῆς Σπάρτης, ἀλλὰ σ' αὐτὸ ἡ Εύρώπη κάθεται ἄνετα, δὲν πάνει τὸ κέρατο τοῦ ταύρου φοβισμένη καὶ τὸ πέπλο της κρατοῦν δυὸ Ξερωτες.

Ο μύθος τῆς Εύρώπης (Ομηρος'Ιλ. Ξ, 321. — Απολλόδ. ΙΙΙ. 1,1. — Υγ. Μύθ. 178. — Μόσχ. Εἰδύλ. ΙΙ. — Οβίδ. Μεταμ. ΙΙ, 839 — Θεόφρ. Ιστ. Φυσ. I. 10,5), εἶναι διμοιος μὲ τὸ μύθο τῆς Αστάρτης, ποὺ ἤταν θεότητα σεληνιακή καὶ οἱ Φοίνικες γιὰ τὴν ἀπαγωγὴ της ἀπ' τὸν Ταῦρο - Δία τελοῦσαν πένθιμη τελετή.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ἀ. = ἀριστερὰ	— = διμοια χρονολογία
ΑΡ = ἀργυρὸ	— — = ἴδιο μέταλλο, βάρος καὶ διάμετρος
αὐτοκρ. = αὐτοκράτορας	/ = διακοπὴ τῆς ἐπιγραφῆς ἔξαιτίας μεταφορᾶς της σὲ ἄλλο ἐπίπεδο.
γρ. = γραμμάρια	Στὴν περιγραφὴ κάθε νομίσματος ἀν δὲν σημειώνεται ἡ θέση τῆς ἐπιγραφῆς, σημαίνει πῶς αὐτὴ ἀκολουθεῖ τὴν κοινότυπη φορά: τριγύρω ἀπὸ ἀριστερά, μὲ τὶς βάσεις τῶν γραμμάτων ἐσωτερικά. Οἱ ἀποστάσεις ἀνάμεσα στὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς, δείχνουν τὴ διακοπὴ της ἔξαιτίας παρεμβολῆς τῆς παράστασης.
δαφνοστεφ. = δαφνοστεφανωμένος	
δ. = δεξιὰ	
ἐπιγρ. = ἐπιγραφὴ	
ΗΛ = ἡλεκτρό	
κφ. = κεφάλι	
Κκ. = κύκλος μὲ κοκκίδες	
ποὺ περιβάλλει τὴν παράσταση	
μονόγρ. = μονόγραμμα	
νόμ. = νόμισμα	
Πσ.: = πίσω δψη τοῦ νομίσματος	
πλ. = πλευρὰ	
προτ. = προτομὴ	
ΧΑ = χάλκινο	
ΧΡ = χρυσό	

ΑΜΦΙΠΟΛΙΣ

(Στὴν ἀνατ. ὅχθη τοῦ Στρυμόνα, ἔξι χλμ. ἀπ' τὶς ἐκβολές του. Τὴν ἔκτισαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸ 437 π.Χ. Παραδόθηκε στὸ Σπαρτιάτη στρατηγὸ Βρασίδα τὸ 424. Κράτησε τὴν ἀνεξαρτησία τῆς μέχρι τὸ 357, ὅποτε καταλήφθηκε ἀπ' τὸ βασιλιὰ τῆς Μακεδονίας Φίλιππο Β': Θουκυδίδης κ.ἄ. Νομισματικὸ σύμβολο τῆς πόλης ἦταν ἡ ἀναμμένη ἀγωνιστικὴ λαμπάδα, σχετικὴ μὲ τὴ λατρεία τῆς πολιούχου θεᾶς Ἀρτέμιδας Ταυροπόλου¹ ἢ Βραυρωνίας²).

ΧΡΥΣΑ

Γύρω στὸ 400 π.Χ. Ἀττικὸ μετρικὸ σύστημα

1 ΧΡ 16 στατήρας. Νεανικὸ κφ. Ἀπόλλωνα³ δ. Τὰ μαλλιὰ κοντὰ καὶ σγουρὰ δεμένα μὲ ταινία.

Πσ: ΑΜ ΦΙΠ ΟΛΙ ΤΩΝ πάνω σὲ τετράγωνο πλαίσιο μὲ ἐλαφρὰ κλίση πρὸς τὰ μέσα, ποὺ περιβάλλει ἀγωνιστικὴ λαμπάδα ἀναμμένη καὶ μικρὸ τρίποδα κάτω ἀπ' τὸ σκύφο τῆς δ. Τὸ σύνολο μέσα σὲ ἔγκοιλο τετράγωνο.

2 — ΧΡ 13 ἡμιστατήρας (4,17 γρ.). Ὄμοιο κφ. ἀλλὰ ἀ.

Πσ: ΑΜΦ ΙΠΟΛ ΙΤΕ ΩΝ. Ὄμοια πλ. ἀλλὰ ἀντὶ τρίποδας, τσαμπὶ σταφυλιοῦ κάτω ἀπ' τὸ σκύφο δ.

ΑΡΓΥΡΑ

424-358 π.Χ. Φοινικικὸ μετρικὸ σύστημα

3 ΑΡ 25 (καὶ 23,5.24.26.27) τετράδραχμο (13,12 - 14,75 γρ.). Κφ. Ἀπόλλωνα νεανικό, ἀγένειο καὶ δαφνοστεφ. στραμμένο κατὰ τὰ τρία τέταρτα δ. (ἢ ἄ.). Τὰ μαλλιὰ κοντὰ (ἢ μακριὰ) πλούσια, βοστρυχωτά, ἐλαφρῶς ἀνεμισμένα. Στὸ πεδίο δ. προτ. σκύλου ἀνορθωμένου ἄ. (Σὲ δρισμένα νομ. διακρίνεται ἐσθήτα καὶ περιδέραιο μὲ μικρὰ σφαιρίδια. Ἐκφραση πότε ἥρεμη καὶ χαμογελαστὴ πότε σοβαρή, ρεμβαστικὴ καὶ μελαγχολική. Ἀδρὸς κλασσικὸς ρυθμός, στὶς μεταγενέστερες ἐκδόσεις ἐκλεπτυσμένος. Στὸ πεδίο δ. ἢ ἄ. παραπληρωματικὰ σύμβολα: προτ. λιονταριοῦ, σταφύλι, στάχυ, καβούρι, ἀσπίδα κ.ἄ. Κύκλος ἢ τμῆμα ἀπὸ λεπτὰ σφαιρίδια).

1. Τ. Λίβιος, 44, 44: «Μόλις ἔφτασε στὴν Ἀμφίπολη ἡ εἰδηση γιὰ τὴν κακὴ ἐκβαση τῆς μάχης, οἱ γυναῖκες μαζεύτηκαν στὸ ναὸ τῆς Ἀρτέμιδας τὴν ὁποίᾳ ἀποκαλοῦν Ταυροπόλο γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ βοήθειά της».

2. Ἀντιπάτρου, Παλατινὴ Ἀνθολογία, VII, 705:
ἡρίον Ἡδωνῆς Φυλλίδος Ἀμφίπολι

λοιπὰ τοι Αἰθιοπίης Βραυρωνίδος ἵχνηα νηοῦ...

3. Ο C. Seltman, Greek Coins, London 1965, plate XXVIII, ἀρ. 9, ἀποδίδει τὸ κεφάλι αὐτὸ στὸν Ἀρη.

Πσ: ΑΜΦ ΠΠΟ ΛΙΤ ΕΩΝ. (και ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ) πάνω σε τετράγωνο άνάγλυφο πλαίσιο, γύρω από άγωνιστική λαμπάδα άναμμένη με τή φλόγα της ἀ. (σπάνια δ.) και Α κάτω δ. (Σε μερικά νομ. στό πεδίο κάτω από τὸ σκύφο δ. ἢ δ. σύμβολα: τρίποδας, τζίτζικας κ.ἄ. ἢ τίποτα).

4 — AP 16 (και 15) δραχμή (3,54.3,56.3,59 γρ.). "Ομοιο κφ. χωρὶς σύμβολο.

Πσ: "Ομοια πλ. χωρὶς σύμβολο.

5 — AP 13 τετρώβιο (2,05. 2,33 γρ.). "Ομοιος τύπος.

Πσ: Α Μ/Φ Ι πάνω και κάτω από σκύφο άγωνιστικῆς λαμπάδας άναμμένης ποὺ τὴν περιβάλλει δάφνινο στεφάνι και δλο μέσα σε ἔγκοιλο τετράγωνο.

6 — AP 12 τριώβιο; (1,53. 1,67 γρ.). "Ομοιο κφ. πρὸς τὰ δ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΕΩΝ γραμμένο κυκλικά σε άνάγλυφο πλαίσιο γύρω από άγωνιστική λαμπάδα και δλο μέσα σε ἔγκοιλο τετράγωνο.

7 — AP 9 (και 8) δύολος (0,45. 0,58 γρ.). Κφ. Ἀπόλλωνα δ. (σε ἄλλο ἀριστερὰ) δεμένο μὲ ταινία. Κκ.

Πσ: Α Μ / Φ Ι και (ΑΜ/ΙΦ) πάνω και κάτω από δελφίνι διαγώνια δ. σε γραμμικὸ τετράγωνο και δλο μέσα σε ἔγκοιλο τετράγωνο.

196-198 π.Χ. Αὐτόνομες ἐκδόσεις μετὰ τὴν ἡπτα τοῦ Φιλίππου Ε' στὶς Κυνὸς Κεφαλὲς ἀπ' τοὺς Ρωμαίους

8 AP 16 τετρώβιο (2,07 - 2,29 γρ.). Μακεδονική ἀσπίδα διακοσμημένη με ἔξη δμοιώματα τροχῶν και πέντε (σε ἄλλο τρία) σφαιρίδια ἀνάμεσά τους, γύρω από διπλὸ κύκλο με ἔξη (ἢ τέσσερες) μηνοειδεῖς ἀκτίνες κ' ἕνα σφαιρίδιο στὸ κέντρο του.

Πσ: ΜΑΚΕ/ΔΟΝΩΝ πάνω και κάτω από πλώρη πλοίου δ. με ἔμβολο και ἀκροστόλιο (χηνίσκος). Στὸ πεδίο ψηλὰ ἄστρο ὀκτάκτινο (ἢ μονόγρ. ἢ τίποτα) και δ. μονόγρ. (ἢ Μ ἢ Π ἢ Ρ ἢ τίποτα).

9 — AP 15 (και 14) τετρώβιο (2,23-2,31 γρ.). Κφ. Μαινάδας δ. στεφανωμένο με σταφύλια και κληματόφυλλα. Τὰ μαλλιά της τυλιγμένα σε ρολό. Φοράει σκουλαρίκια και περιδέραιο με λεπτὰ σφαιρίδια.

Πσ: "Ομοια πλ. με τὴν προηγούμενη, ἄλλὰ χωρὶς ἄστρο και μ' ἔνα Μ (ἢ Ε ἢ Π ἢ Ρ ἢ Λ) στὸ πεδίο δ. (σε ἄλλο νόμ. ἢ ἐπιγραφὴ δίστιχη πάνω ἀπ' τὴν πλώρη).

10 — AP 16 (και 15. 14,5. 14) τετρώβιο (2,55. 2,48. 2,36. 2,11 γρ.). Μακεδονικὴ ἀσπίδα με ἔξη μηνοειδὴ κοσμήματα και στὸ κέντρο ἡ ἐπιγραφή: ΜΑ/ΚΕ πάνω και κάτω από ρόπαλο δ.

Πσ: Μακεδονικὴ περικεφαλαία ἀ. με παραγναθίδες. Δύο μονογρ. στὸ πεδίο πάνω και κάτω ἀ. Τρίαινα (ἢ ἄστρο) και μονόγρ. δ.

168-148 π.Χ. Ἡττα τοῦ Περσέα, κατάλυση τῆς μοναρχίας καὶ διαιρεση τῆς χώρας σὲ τέσσερες «μερίδες». Πρωτεύουσα τῆς Πρώτης ἡ Ἀμφίπολη. Τὸ 158 παραχωρεῖται ξανὰ ἡ ἄδεια ἐκμετάλλευσης τῶν μεταλλείων. Περίοδος ἀνεξαρτησίας τῆς Μακεδονίας

11 AP τετράδραχμο. Κφ. Δία δ. στεφανωμένο μὲ φύλλα δρυὸς (τεχνοτροπία τοῦ τέλους τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων).

Πσ: ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος κρατώντας δάδα κάθεται δ. σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει ἀ. μὲ ταινία στὸ κεφάλι του. Μονόγρ. στὸ πεδίο χαμηλά.

12 — AP 33 (καὶ 32. 31,5. 30,5. 30) τετράδραχμο (17,03. 17,04. 15,98. 17,02. 16,89. 15,06 γρ.). Μακεδονικὴ ἀσπίδα διακοσμημένη μὲ ἑφτὰ διπλὰ μισοφέγγαρα, ποὺ περιέχει τὸ καθένα ὀκτάκτινο ἀστέρι καὶ χωρίζεται ἀπ’ τὰ ἄλλα μὲ τρία σφαιρίδια. Στὸ κέντρο τῆς ἀσπίδας προτ. Ἀρτέμιδας Ταυροπόλου δ. μὲ στεφάνι, σκουλαρίκια καὶ ἐσθήτα. Τόξο καὶ φαρέτρα πωματισμένη στὸν ὕμο της.

Πσ: ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ/ΠΡΩΤΗΣ δριζόντια πάνω καὶ κάτω ἀπὸ ρόπαλο δ. Στὸ πεδίο ψηλὰ μονόγρ. ΗΡ καὶ κάτω Ν (σὲ ἄλλο δύο μονογρ.). Ὁλο μέσα σὲ στεφάνι δρύινο καὶ στὸ ἔξεργο ἀ. κεραυνὸς ὅρθιος.

148 π.Χ. Ἡ Μακεδονία γίνεται ρωμαϊκὴ ἐπαρχία μετὰ τὴν ἡττα τοῦ Ἀνδρίσκου καὶ ἡ Ἀμφίπολη κηρύσσεται πόλη ἐλεύθερη

13 AP 32,5 (καὶ 31) τετράδραχμο (16,71 καὶ 16,91 γρ.). Ὅμοιος τύπος μὲ τὸν ἀριθ. 12.

Πσ: LEG/ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ ρόπαλο δ. Στὸ πεδίο ψηλά, χέρι ἀ. ποὺ κρατᾷ κλαδὸν ἐλιᾶς. Ὁλο σὲ στεφάνι δρύινο.

14 — AP 32 (καὶ 29,5) τετράδραχμο (17,05 γρ.). Ὅμοιος τύπος μὲ τὸν ἀριθ. 12 ἄλλὰ ἡ Ἀρτεμις ἔχει δάφνινο στεφάνι νικητήριο.

Πσ: ΜΑΚΕ/ΔΟΝΩΝ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ ρόπαλο δ. Στὸ πεδίο ψηλὰ μονόγρ. Ὁλο μέσα σὲ στεφάνι δρύινο.

ΧΑΛΚΙΝΑ Πρὶν ἀπὸ τὸ 357 π.Χ.

15 ΧΑ 14-18 (3,8-5,76 γρ.). Κφ. Ἀπόλλωνα δ. δαφνοστεφ.

Πσ: Α Μ / Φ Ι (καὶ ΑΜ/Ι Φ) πάνω καὶ κάτω ἀπὸ σκύφο ἀναμμένης ἀγωνιστικῆς λαμπάδας. Ὁλο πλαισιωμένο ἀπὸ ἀνάγλυφο γραμμικὸ τετράγωνο.

16 — ΧΑ 10-13 (1,29-1,42 γρ.). Ὅμοιος τύπος, ἄλλὰ στὰ μαλλιά τοῦ θεοῦ ταινία καὶ χωρίς περίμετρο στὴν πίσω πλευρά.

196-168 π.Χ. Χάλκινα νομίσματα μὲ τὸ μονόγραμμα Φ (=ΑΜΦΙ;)

17 ΧΑ 26 (καὶ 25). Κφ. νεανικὸ Διόνυσου δ. στεφανωμένο μὲ κισσὸ καὶ ταινίᾳ στὸ μέτωπο.

Πσ: ΜΑΚ Ε/ΔΟΝ ΩΝ. Τράγος ποὺ στέκεται δ. Δυὸ μονογρ. ψηλὰ (ΠΕΡ καὶ ΗΡ), πίσω ἄλλο καὶ τέταρτο μπροστὰ (=ΑΜΦΙ. Σὲ ἄλλα νομ. ψηλά: Κ ἢ Λ καὶ μπροστὰ μονόγρ. = ΑΜΦΙ καὶ Α ἢ μισοφέγγαρο. Στὸ ἔξεργο Γ).

18 — ΧΑ 20. Κφ. Ἀπόλλωνα δ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΜΑΚΕ ΔΟΝΩΝ. Τρίποδας λέβητας στολισμένος μὲ τρία κλαδιὰ δάφνης. Στὸ πεδίο ἀ. μονόγρ. (=ΑΜΦΙ).

19 — ΧΑ 17. Ἄσπιδα μακεδονική. Στὸ κέντρο της μονόγρ. (=ΜΑΚΕ)

Πσ: Περικεφαλαία μακεδονικὴ ἀ. μὲ παραγναθίδες. Στὸ πεδίο δ. μονόγρ. (=ΑΜΦΙ).

20. — — Ἄσπιδα μακεδονική. Ρόπαλο δ. στὸ κέντρο της.

Πσ: ΜΑΚΕΔΩΝΩΝ. Ὄμοιος τύπος.

21 — ΧΑ 22 (καὶ 20). Κφ. νεανικὸ τοῦ ποτάμιου θεοῦ Στρυμόνα δ. μὲ μικρὰ κέρατα καὶ στεφάνῃ ἀπὸ φύλλα καλαμιᾶς.

Πσ: ΜΑΚΕ/ΔΟΝΩΝ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ περίτεχνη τρίαινα δ. χωρὶς κοντάρι. Δυὸ μονογρ. ἀ. (=ΠΡ καὶ ΝΚ ἢ ΜΕ).

(στὰ νομίσματα τοῦ προηγούμενου τύπου, δὲν βρέθηκε μονόγραμμα ἢ ἐπιγραφὴ ἀμφιπολίτικη)

22 — ΧΑ 23 (καὶ ΠΙ. 15. 17. 20. 22). Κφ. Δία δ. δαφνοστεφ. Κκ.

Πσ: Ἀετὸς πρὸς τὰ δ. πάνω σὲ κεραυνό, μὲ κλειστὰ φτερὰ καὶ τὸ κφ. ἀ. Στὸ πεδίο ἀ. μονόγρ. (=ΑΜΦΙ) καὶ ἄλλο δ. (=ΠΑΡ. Σὲ μερικὰ νομ. μπροστά: Α καὶ ἀ. λαμπάδα ἀναμμένη ἢ Α καὶ δ. Θ ἢ NI ἐπίσης μονόγρ. AP ἢ NK ἢ ΚΓ ἀ. καὶ ΠΑΡ δ.).

23. — ΧΑ 10. Κφ. Δία δ. Γύρω Κκ.

Πσ: Κεραυνὸς ὅρθιος. Στὸ πεδίο ἀ. λαμπάδα ἀναμμένη καὶ δ. μονόγρ. (=ΠΑΡ).

(Τὰ παραπάνω δύο νομίσματα ἀποδίδονται ἀπὸ μερικοὺς στὴν Παρώρεια, πόλη ἀπροσδιόριστη, ποὺ ἀναφέρει ὁ Στέφανος Βνζάντιος: Παρώρεια, παρωρεῖς. Ἐστὶ καὶ Μακεδόνων πόλις τὸ ἔθνικὸν παρωραῖοι ἄλλὰ καὶ παρωρίται)

Ἀπὸ τὸ 168 μέχρι τὸ 31 π.Χ. καὶ ἀργότερα

24 ΧΑ 22. Κφ. Ἀρτέμιδας Ταυροπόλου δ. στεφανωμένο. Στὸν ὕμο τόξο καὶ φαρέτρα.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ πάνω ἀπὸ ταῦρο δ. ποὺ κουτουλάει (κυρηβάζει) μὲ λυγισμένο τὸ μπροστινὸ δ. πόδι.

25 — — Ὄμοιος τύπος.

Πσ: ΑΜΦ ΠΠΟ/Λ ΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦ ΠΠΟ ΛΙ ΤΩ Ν ἢ ΑΜΦ ΠΠΟΛΙ ΤΩ Ν) πάνω καὶ κάτω ἀπὸ δυὸ τράγους, ποὺ κουτουλιοῦνται ἀνορθωμένοι στὰ πισινά τους πόδια. Δυὸ μονογρ. στὸ πεδίο δ. καὶ ἄ. (σὲ ἄλλα λείπουν).

26 — ΧΑ 22. Κφ. Δία δ.

Πσ: Ὅπως στὸ προηγούμενο.

27 — ΧΑ 20 (καὶ 16). Κφ. νεανικὸ Διόνυσου δ. μὲ ταινία στὸ μέτωπο καὶ στὰ μαλλιὰ στεφάνι ἀπὸ κισσό. Κκ.⁴

Πσ: ΑΜΦ ΠΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ) πάνω καὶ κάτω ἀπὸ τράγο ποὺ στέκεται δεξιά. Κκ.

28 — ΧΑ 22. Κφ. τοῦ ἥρωα Περσέα (ἢ τῆς Ρώμης θεοποιημένης) μὲ φτερωτὴ περικεφαλαία καὶ κεφάλι γρύπα στὴν κορυφή.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ μέσα σὲ στεφάνι ἀπὸ φύλλα βαλανιδιᾶς.

29 — ΧΑ 17,5 (καὶ 16. 15. 12). Κφ. νεανικὸ Ἀπόλλωνα δ. δεμένο μὲ ταινία. Τὰ μαλλιὰ μακριὰ καὶ βοστρυχωτά. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ στάχυ σταριοῦ δ. μὲ μίσχο καὶ δυὸ φύλλα.

30 — — Κφ. Ἀρτέμιδας δ. στεφανωμένο. Τὰ μαλλιὰ δεμένα πίσω καὶ ριγμένα στὸν τράχηλό της σὲ πλοκάμους. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΟΛΙΤΩΝ. Ὄμοια πλευρά.

31 — ΧΑ 22 (καὶ 17). Κφ. Ποσειδώνα δ. δεμένο μὲ ταινία. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ ρόπαλο δ. Στὸ πεδίο ψηλὰ μονόγρ. (ἢ Α ἢ Ρ). Κάτω ἄ. λαμπάδα (ἢ ἀλέτρι) καὶ μονόγρ. Ὁλο μέσα σὲ στεφάνι δρύινο (σὲ μερικὰ νομ. στὸ ἔξεργο ἄ. κλαδὶ φοίνικα ἢ κεραυνός).

32 — ΧΑ 22 (καὶ 12.16) Κφ. νεανικὸ Ἡρακλῆ δ. μὲ λεοντή.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ λιοντάρι ποὺ στέκεται δ. Ἀνάμεσα στὰ πόδια του ρόπαλο. Μπροστὰ στάχυ σταριοῦ ἢ μονόγρ. Βάση μὲ γραμμή.

33 — ΧΑ 15. Κφ. νεανικὸ τοῦ ποτάμιου θεοῦ Στρυμόνα δ. μὲ μικρὰ κέρατα καὶ στεφάνι ἀπὸ καλαμιά. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ δελφίνι δ. Στὸ πεδίο ψηλὰ

4. Ὄμοιο νόμισμα, ἀλλὰ μὲ ἐπιγραφὴ στὴν πίσω πλευρά: ΤΑΜΙ ΟΥ/ΓΑΙΟΥ/Π Ο-ΠΛΙΛ ΙΟΥ, πάνω καὶ κάτω ἀπ’ τὸν τράγο καὶ μονόγρ. Α (=ΑΜΦΙ;) ἐκδόθηκε τὸ 148-146 π.Χ. τὸ πιθανότερο στὴν Ἀμφίπολη.

μονόγρ. Κάτω ἀλέτρι⁵ ἀ. καὶ μονόγρ. Ὁλο σὲ στεφάνι δρύινο.

34 – ΧΑ 17. Ὄμοιος τύπος.

Πσ: ΑΜΦΙ/ΠΟΛΙ. Πάνω καὶ κάτω ἀπὸ τρίαινα δ. χωρὶς κοντάρι. Ψηλὰ μονόγρ.

35 – ΧΑ 19. Κφ. νεανικὸ Ἡρακλῆ δ. μὲ λεοντή.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟ/ΛΙΤΩΝ. Κένταυρος ἀνορθωμένος δ. ἐκσφενδονίζει μὲ τὸ δ. χέρι σηκωμένο πέτρα, κρατώντας μὲ τὸ ἄ. κλαδὶ ἀκουμπισμένο στὸν ὕμο του. Χαμηλὰ μονόγρ.

36 – ΧΑ 22 (καὶ 17. 18. 20). Κφ. Ποσειδώνα δ. δεμένο μὲ ταινία. Κκ. Πσ: ΑΜΦΙΠ Ο ἀπάνω, ΛΙΤΩΝ στὸ ἔξεργο. Ἀλογο ποὺ τροχάζει δ. Μονόγρ. δ. (ἢ Ν ἢ Θ.). Ἀστέρι ἔξακτινο ἀνάμεσα στὰ πόδια τοῦ ἀλόγου (ἢ ψηλά). Βάση μὲ γραμμή.

37 – ΧΑ 17-24. Ὄμοιο κφ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ πάνω (ἢ πάνω καὶ κάτω) ἀπὸ πλώρη πλοίου δ. Στὸ πεδίο α. Α (ἢ δ. Σ καὶ μονόγρ. ΜΕ ἢ τρία μονογρ.).

38 – ΧΑ 24 (καὶ 22). Κφ. Μέδουσας καταμέτωπο, μὲ μαλλιὰ φιδωτὰ κι ἀνεμισμένα. Φοράει περιδέραιο ἀπὸ λεπτὰ σφαιρίδια. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ δ. ΛΙ ΤΩΝ α. (καὶ ΛΕΙ ΤΩΝ ἢ ΛΕ ΙΤΩΝ) ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ δυὸ μέρη τῆς ἐπιγραφῆς. Ἀθηνᾶ Νικηφόρος ὅρθια ἄ. φορώντας λοφωτὴ περικεφαλαία καὶ μακρὺ χιτώνα. Κρατᾶ μὲ τὸ δ. χέρι προταγμένο Νίκη φτερωτὴ δ. ποὺ βαστᾶ στεφάνι καὶ μὲ τὸ ἄ. χέρι κατεβασμένο δόρυ ὅρθιο καὶ ἀσπίδα ἀκουμπισμένη στὸ ἔδαφος. Κκ.

39 – ΧΑ 27. Κφ. Ἰανοῦ δαφνοστεφ. Στὸ πεδίο ψηλά: Ι. Πσ:/ΠΟΛΙΤΩΝ στὸ ἔξεργο. Δυὸ Κένταυροι ράχη μὲ ράχη ἀναπηδοῦν, φορώντας χλαμύδες ποὺ ἀνεμίζουν. Βάση μὲ γραμμή.

40 – ΧΑ 22. Κφ. Δία δ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠ Ο/ΛΙΤΩΝ) πάνω καὶ κάτω ἀπὸ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ.

41 – ΧΑ 14-21. Προτ. ντυμένη καὶ στεφανωμένη Ἀρτέμιδας Ταυροπόλου δ. μὲ τόξο καὶ φαρέτρα στὸν ὕμο της. Κκ.

Πσ: Ὄμοια πλευρά.

42 – ΧΑ 28 (καὶ 16.18.23). Προτ. στεφανωμένη καὶ θωρακωτὴ Ἀρτέμιδας δ. μὲ τόξο καὶ φαρέτρα στὸν ὕμο της. Στὸ πεδίο μπροστὰ ΑΓ ἢ Μ ἢ ἄστρο καὶ πίσω μονόγρ. Κκ.

5. 'Ο S. Crose, Catalogue of the McClean Collection of Greek coins, Chicago 1979, τόμ. B', σ. 28, ἀρ. 3216, ἀντὶ ἀροτρο διέκρινε κηρύκειο. Ἀλλοι πηδάλιο.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ, ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ, ΑΜ ΦΙΠΟΛΙΤ ΩΝ, ΑΜΦΙΠΟΛ ΙΤΩΝ) ἀπὸ ἀ. πρὸς τὰ κάτω. Ἀρτεμις Ταυροπόλος καβάλλα γυναικεία σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. κρατώντας μὲ τὰ χέρια σηκωμένα τὸ πέπλο τῆς φουσκωμένο ἀπ' τὸν ἄνεμο. Κκ.

43 — ΧΑ 15-20. Κφ. Ποσειδώνα ἀ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ, ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΤΩΝ, ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ) ἀπὸ πάνω ἀ. πρὸς τὰ κάτω. Ἀετὸς καταμέτωπο στέκεται πάνω σὲ κεραυνὸ μὲ μισάνοιχτα φτερά, στρέφοντας τὸ κφ. δ.

44 — — Κφ. Ποσειδώνα δ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟ δ. ΛΕΙΤΩΝ ἀ. μὲ τὰ δύο μέρη τῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω, ἢ ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤΩΝ ἀπὸ πάνω ἀ. πρὸς τὰ κάτω κυκλικά). Ἀετὸς στραμμένος πρὸς τὰ δ. στέκεται πάνω σὲ κεραυνό, μὲ μισάνοιχτα φτερὰ καὶ τὸ κφ. ἀ.

45 ΧΑ 19 (καὶ 16). Προτ. Παλλάδας δ. μὲ λοφωτὴ περικεφαλαία.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ). Ἀετὸς καταμέτωπο στέκεται πάνω σὲ κεραυνὸ μὲ τὸ κφ. στραμμένο δ. καὶ μισάνοιχτα φτερά.

46 — — Ὄμοιος τύπος.

Πσ: Ἰδια δψη, ἀλλὰ τὸ κφ. τοῦ ἀετοῦ ἀ.⁶

47 — ΧΑ 16 (καὶ 15). Κφ. Παλλάδας ἀ. μὲ λοφωτὴ περικεφαλαία.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠ ΟΛΕΙΤΩΝ). Ἰδιος ἀετός, δπως στὸ ἀριθ. 45.

48 — — Ὄμοιος τύπος.

Πσ: Α ΜΦΙΠΟΛ ΕΙΤΩΝ. Ἰδιος ἀετός, ἀλλὰ τὸ κφ. στραμμένο ἀ.

49 — ΧΑ 13. Κφ. δμοιο μὲ τὸ ἀριθ. 47, ἀλλὰ δ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ἰδιος ἀετός, στραμμένος πρὸς τὰ δ.

50 — — Κφ. δμοιο δ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ. Ἰδιος ἀετός στραμμένος πρὸς ἀ.

51 — ΧΑ 16 (καὶ 14). Κφ. Ἀθηνᾶς δ. μὲ περικεφαλαία λοφωτή.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ ταῦρο ποὺ βόσκει δ.

52 — ΧΑ 19. ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ἀπὸ πάνω ἀ. πρὸς τὰ κάτω κυκλικά.

Προτ. Ἡρακλῆ γενειοφόρου δ. μὲ λεοντὴ δεμένη κάτω ἀπ' τὸ πηγούνι του.

Πσ: Ἀθηνᾶ Νικηφόρος στέκεται ἀ. (δπως στὸ ἀριθ. 38).

6. Ὁ Ἀ. Ποστολάκας, κατάλογος Ἀρχαίων Νομισμάτων, Ἀθῆναι 1872, ἀριθ. 1264α περιγράφοντας τὸ νόμ. ἀναφέρει πῶς δ ἀετὸς κρατᾶ στὸ ράμφος του στεφάνι.

53 – ΧΑ 18. ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΣ. Κφ. τῆς Πόλης δ. μὲ πέπλο καὶ στέμμα τειχικὸ (corona muralis)⁷.

Πσ: ΤΑΥΡΟ ΠΟΛΟΣ. Ἡ Ἀρτεμις Ταυροπόλος μὲ ποδήρη ἐσθήτα καὶ πυργοστεφής, στέκεται ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο μακριὰ λαμπάδα ἀναμμένη, στηριγμένη στὸ ἔδαφος καὶ στὸ ἀ. κατεβασμένο χέρι κλαδί. Βάση μὲ γραμμή.

54 – ΧΑ 15. Νίκη ἀ. μὲ ἀνοιχτὰ φτερὰ κι ἀνεμισμένο τὸ μακρὺ χιτώνα τῆς (μόλις προσγειώνεται). Κρατὰ μὲ τὸ δ. χέρι προταγμένο στεφάνη καὶ μὲ τὸ ἀ. κλαδὶ φοινικᾶς στηριγμένο στὸν ὕμο τῆς.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΑΣΙΤΩΝ. Ἄετδος στέκεται πρὸς ἀ. πάνω σὲ κεραυνό, μὲ ἀνοιχτὰ φτερὰ καὶ τὸ κφ. γυρισμένο δ.

55 – ΧΑ 25. CTP Υ ΜωΝ. Ὁ Στρυμόνας θεοποιημένος κάθεται ἀ. γυμνὸς σὲ βραχάκια τῆς ἀκροποταμιᾶς μὲ τὸ κφ. γυρισμένο δ. κρατώντας στὸ δ. χέρι σηκωμένο τρίαινα καὶ στὸ ἀ. καλάμι.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη⁸ θεοποιημένη, μὲ μακριὰ ἐσθήτα καὶ στέμμα τειχικὸ (corona muralis), κάθεται ἀ. σὲ θρόνο μὲ ψηλὸ ἐρεισίνωτο, κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο φάληρο⁹.

56 – ΧΑ 18. ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΣ. Κφ. νεανικὸ τῆς Πόλης θεοποιημένης δ. μὲ πέπλο καὶ στέμμα τειχικὸ (τρεῖς ἐπάλξεις).

Πσ: ΑΜΦΙΠ ΟΛΕΙΤΩΝ. Πολεμιστὴς στέκεται ἀ. μὲ θώρακα, περικεφαλαία καὶ δόρυ ὅρθιο στὸ δ. χέρι.

57 – ΧΑ 15. ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΤ Ν. Ἀλογό ποὺ τροχάζει ἀ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ/ΛΙΤΩΝ. Ρόπαλο δ. Κοκκιδόκυκλος.

58 – ΧΑ 25. ΡΩ/ΜΗ. Ἡ Ρώμη θεοποιημένη, στέκεται μὲ τὸ κφ. στραμμένο ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι Νίκη καὶ στὸ ἀ. δόρυ ὅρθιο.

Πσ: ΑΜΦΙΠ ΟΛΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη ἐνθρονη ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι τῆς φιάλη (δπως στὸ ἀριθ. 55).

7. Τὸ ἐπίθεμα μερικοὶ ἀποκαλοῦν modius ἔξαιτίας τῆς δμοιότητάς του μὲ μόδιο ἀναποδογυρισμένο (=καδὶ τρίποδο) ποὺ ἦταν ρωμαϊκὸ μέτρο ξηρῶν καρπῶν (=τὸ 1/6 τοῦ Ἑλλην. μεδίμνου). Μ' αὐτὸν στὸ κεφάλι παριστάνεται συνήθως ὁ Σάραπις.

8. O L. Forrer, the Weber Collection, Greek coins, N. York 1975, τόμ. B', σ. 42, ἀριθ. 1981, ὁ Serge Boutin, Catalogue des monnaies Grecques antiques de l'ancienne collection Pozzi, Pays Bas 1979, σ. 89 ἀριθ. 1608, καὶ ἄλλοι διατυπώνουν τὴν ἀποψη πώς ἡ ἐνθρονη γυναικεία φιγούρα μὲ τὸ πυργωτὸ στέμμα καὶ τὴ φιάλη, ποὺ ἐμφανίζεται ἀπὸ δῶ καὶ πέρα στὴν πίσω ὅψη πολλῶν ἀμφιπολίτικων νομισμάτων εἶναι ἡ Τύχη τῆς πόλης.

9. Πλατὺ καὶ ρηχὸ ἀγγεῖο προσφορῶν.

*Μὲ εἰκόνες τῶν αὐτοκρατόρων.
Αὔγουστος 27 π.Χ. – 14 μ.Χ.*

59 ΧΑ 20 (21 καὶ 23). ΘΕΟΣΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ἀπὸ κάτω δ. πρὸς τὰ πάνω. (καὶ ΘΕΟΣΚΑΙΣΑΡΣΕ ΒΑΣΤΟΣ). Κφ. τοῦ Αὔγουστου δ. γυμνό. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ) μισοκυκλικά, κάτω ἀπὸ Ἀρτέμιδα Ταυροπόλο, καβάλλα γυναικεία, σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. (δ-πως στὸ ἀριθ. 42). Κκ.

60 — — ΚΑΙΣΑΡ ἀπὸ κάτω ἀ. πρὸς τὰ πάνω, ΘΕΟΥΥΙΟΣ ἀπὸ κάτω δ. πρὸς τὰ πάνω (καὶ ΚΑΙCAP ΘΕοΥΥΙoC). "Ομοιος τύπος.

Πσ: "Ομοια πλευρά.

61 — — ΚΑΙΣΑΡΣΕ ΒΑΣΤΟΣ ἀπὸ κάτω δ. πρὸς τὰ πάνω. "Ομοιος τύπος.

Πσ: "Ομοια πλευρά.

62 — — ΚΑΙΣΑΡΟΣ ἀ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ δ. "Ομοιος τύπος.

Πσ: "Ομοια πλευρά.

63 — — ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΖΟΡΑΖΙΑ Κ (sic). "Ομοιος τύπος.

Πσ: "Ομοια πλευρά, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὸν ταῦρο: ΔΗΜΟ.

64 — — ΘΕΚΑΙΣΑΡΣΕΒΑΣ ΤΟΣ. Κφ. τοῦ Αὔγουστου δ. μὲ στέμμα ἀκτινωτὸ (radij). Κκ.

Πσ: "Ομοια πλευρά μὲ τὸν ἀριθ. 59.

65 — — ΚΑΙCAP ΣΕΒΑΣΤΟC ἀπὸ πάνω δ. πρὸς τὰ κάτω κυκλικά. Πολεμιστὴς (δ αὐτοκράτορας;) μὲ κοντὸ χιτώνα (tunica), θώρακα καὶ περικεφαλαία, προχωρεῖ κρατώντας στὸ δ. χέρι δόρυ δρθιο στηριγμένο στὸ ἔδαφος καὶ στὸ ἄ. χέρι aquila¹⁰

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη προσωποποιημένη, μὲ μακριὰ ἐσθήτα καὶ στέμμα τειχικό, κάθεται σὲ θρόνο ἄ. κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη. Βάση μὲ γραμμή. Κκ.

66 — ΧΑ 24. ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ ἀπὸ κάτω δ. πρὸς τὰ πάνω. Προτ. ντυμένη καὶ στεφανωμένη τῆς Ἀρτέμιδας Ταυροπόλου δ. μὲ τόξο καὶ φαρέτρα στὸν ωμὸ της. Κκ.

Πσ: ΚΑΙΣΑΡ ἀπὸ κάτω ἀ. πρὸς τὰ πάνω, ΣΕΒΑΣΤΟΣ ἀπὸ κάτω δ. πρὸς

10. Ὁ B.V. Head, Catalogue of the Greek coins in the British Museum. Macedonia, Etc. Bologna 1963, σελ. 53 ἀριθ. 78, εἶδε παραχώνιο καὶ δ S.W. Grose, ὁ.π. σελ. 30, ἀριθ. 3229, σάλπιγγα.

Αquila ἦταν ἡ κύρια σημαία τῆς ρωμαϊκῆς λεγεώνας. Ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἕνα κοντάρι μὲ ἀετὸ στὴν κορυφή του συνήθως ἀσημένιον, γιὰ νὰ φαίνεται ἀπὸ μακριά.

τὰ πάνω. Ὁ αὐτοκρ. φορώντας στρατιωτικὴ στολὴ στέκεται ἀ. μὲ τὸ δ. χέρι σηκωμένο προσφωνητικὰ (adlocutio). Στὸ ἀ. χέρι κρατάει κύλινδρο. Πίσω του τηβεννοφόρος ἄντρας (ὁ Ἰούλιος Καίσαρας ἢ ἔνας praefectus ἢ ὁ Δῆμος), τὸν στεφανώνει. Οἱ δύο φιγούρες πάνω σὲ χαμηλὸ βάθρο στολισμένο μὲ τρία βουκράνια.

Λιβία

(σύζυγος τοῦ Αὐγούστου)

67 ΧΑ 20. ΣΕΒΑΣΤΗ ἀπὸ κάτω δ. Προτ. τῆς Λιβίας δ. μὲ ἐσθήτα, πέπλο καὶ στεφάνι.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ μισοκυκλικὰ κάτω ἀπὸ Ἀρτέμιδα Ταυροπόλο, καβάλλα σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. (δπως στὸ ἀριθ. 42).

68 – ΧΑ 22. ΙΟΥΛΙΑΣΕΒΑ. Κφ. τῆς Λιβίας δ. μὲ πέπλο καὶ στεφάνι.
Πσ: Ὄμοια παράσταση καὶ ἐπιγραφή.

Τιβέριος 14-37 μ.Χ.

69 ΧΑ 20. ΤΙΚΑΙΣΑΡΣΕ ΒΑΣΤΟΣ ἀπὸ κάτω δ. πρὸς τὰ πάνω. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. δαφνοστεφ.

Πσ: Ὄμοια πλευρά, μὲ τὴν ἀριθ. 67.

70 – – ΤΙΚΑΙΣΑΡΣΕΒΑ ΣΤΟΣ ἀπὸ πάνω ἀ. πρὸς τὰ κάτω. Ὄμοιο κφ. ἀλλὰ ἀ.

Πσ: Ὄμοια πλευρά.

Καλιγούλας 37-41 μ.Χ.

71 ΧΑ 22 ΚΑΙΣΑΡΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣΘΕΟΣΣΕΒΑΣΤΟΣ ἀπὸ κάτω δ. πρὸς τὰ πάνω (σὲ ἄλλο: ΚΑΙΣΑΡΓ ΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ καὶ ΓΚΑΙΣΑ ΡΓ ΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΘΕΕΣ (sic) ΣΕΒΑΣΤΟΣ). Ὁ αὐτοκρ. καβάλλα σὲ ἄλογο ποὺ τροχάζει δ. (σὲ ἄλλο καλπάζει) μὲ ὑψωμένο τὸ δ. χέρι. Κάτω ἀπ’ τὸ ἄλογο: ΓΙ (ἢ τίποτα). Βάση μὲ γραμμή.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠ ΟΛΙΤΩΝ). Ὄμοια παράσταση μὲ τὴν ἀριθ. 42.

72 – ΧΑ 16. ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ. Κφ. γενειοφόρο δ. στεφανωμένο (Δία;).

Πσ: Γ ΚΑΙ ΣΑΡΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ. Ὁ αὐτοκρ. καβάλλα δ. δπως στὴν κύρια ὅψη τοῦ προηγούμενου νομ.

Κλαύδιος 41-54 μ.Χ.

73 ΧΑ 23 (καὶ 21.22). ΤΙΚΛΑΥΔΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ (καὶ ΤΙΚΛΑΥΔΙ ΟΣ-

ΣΕΒΑΣΤΟΣ) ἀπὸ πάνω ἀ. πρὸς τὰ κάτω κυκλικά. Τὸ ἄγαλμα¹¹ τοῦ αὐτοκρ. πάνω σὲ βάθρῳ ἀ. μὲ στρατιωτικὴ στολή, ὑψωμένο τὸ δ. χέρι παρακελευστικὰ (adlocutio) καὶ στὸ ἀ. χέρι aquila.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΙ ΤΩΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος, δπως στὸ ἀριθ. 42 (σὲ μερικὰ νομ. δ ταῦρος καλπάζει ἀ.).

Nέρων 54-68 μ.Χ.

74 ΧΑ 22. ΤΙΚΛΑΥΔΙ ΟΣΝΕΡΩΝΣΕ ἀπὸ πάνω ἀ. πρὸς τὰ κάτω κυκλικά. Ὁμοιος τύπος μὲ τὸν προηγούμενο.

Πσ: Ὁμοια πλευρά.

75 — — ΤΙ ΚΑΙΣΑΡΝΕΡΩΝ. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δαφνοστεφ. ἀ.

Πσ: Ὁμοια πλευρά.

Δομιτιανός 81-96 μ.Χ.

(Καισαρας κάτω ἀπ' τὸ Βεσπασιανὸν 69-79 μ.Χ. καὶ τὸν Τίτο 79-81)

76 ΧΑ 24 (καὶ 20-23). ΑΥΤΟ ΚΑΙΣΑΡΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ (σὲ ἄλλο AVTKAICARΔOMITIANOC καὶ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡΔΟΜΙΤΙΑΝΟ.) Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. δαφνοστεφ. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠ ΟΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΤΩΝ, ΑΜΦΙΠΟΛΙ ΤΩΝ, ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΤΟΝ sic). Ἀρτεμις Ταυροπόλος μὲ ποδήρη ἐσθήτα, βέστα ἀχειρίδωτη καὶ πυργοστεφῆς (corona muralis) στέκεται ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο, μακριὰ λαμπάδα στηριγμένη στὸ ἔδαφος καὶ στὸ ἀ. κατεβασμένο χέρι, κλαδί. Χαμηλὰ πίσω της ἀσπίδα ὅρθια. Βάση μὲ γραμμὴ Κκ.

Δομιτία Λογγίνα

(σύζυγος τοῦ Δομιτιανοῦ, 70 μ.Χ.)

77 ΧΑ 25 (καὶ 23.24). ΔΟΜΙΤΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΑ ἀπὸ πάνω ἀ. πρὸς τὰ κάτω (καὶ ΔΟΜΙΤΙΑ ΑΥΓΟΥΣΣΙΑ, ΔΟΜΙΤΙΑ ΑΥΓΟΥCСТА sic). Προτ. τῆς Δομιτίας δ. μὲ ἐσθήτα στοὺς ὅμους καὶ στεφάνη στὰ μαλλιά, ποὺ κρέμονται στὸν τράχηλο μαζεμένα πίσω σὲ πλεκτάνη. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟ ΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤΩΝ, ΑΜ ΦΙΠ ΟΛΕΙΤΩΝ).

11. Ὁ S. Boutin, ὥ.π. σελ. 89, ἀριθ. 1607, ἐπίσης δ David Sear, Greek Imperial coins, London 1981, σ. 40, ἀριθ. 425 καὶ ἄλλοι, θεωροῦν πώς στὸ νόμισμα ἀπεικονίζεται δ αὐτοκράτορας καὶ ὅχι τὸ ἄγαλμά του.

Ἡ Πόλη θεοποιημένη, μὲ μακριὰ ἐσθήτα καὶ στέμμα τειχικό, κάθεται ἀ. σὲ θρόνο μὲ ψηλὸ δέρεισίνωτο, κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο, φιάλη¹².

Traiānōs 98-117 μ.X.

78 ΧΑ 21 (καὶ 20). ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ἀπὸ πάνω δ. πρὸς τὰ κάτω κυκλικά. Τὸ ἄγαλμα τοῦ αὐτοκρ. ἀ. (ὅπως στὸ ἀριθ. 73). Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ). Ἀρτεμις Ταυροπόλος καβάλλα σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. (ὅπως στὸ ἀριθ. 42). Κκ.

78a ΧΑ 21. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ. Προτ. τοῦ αὐτοκρ. ἀ. στεφανωμένη.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος, ὅπως στὸ ἀριθ. 76.

Πομπήια Πλωτίνα

(σύζυγος τοῦ *Traiānou*)

79 ΧΑ 25. ΣΕΒΑΣΤΗ ΠΛΩΤΕΙΝΑ. Προτ. τῆς Πλωτίνας δ. μὲ ἐσθήτα καὶ διάδημα Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ. Γυναικεία φιγούρα (ἢ Τύχη;) καθισμένη σὲ θρόνο ἀ. ὅπως στὸ ἀριθ. 77, ἀλλὰ κρατώντας στὸ ἀ. χέρι κέρας ἀφθονίας (cornucopiae).

Aδriānōs 117-138 μ.X.

80 ΧΑ 21 (καὶ 20). ΚΑΙΚΑΡΙΑ ΔΡΙΑΝΟΣ. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. γυμνό.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος, καβάλλα σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. (ὅπως στὸ ἀριθ. 42).

81 – ΧΑ 22. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΔΡΙΑΝΟΣ. Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. ντυμένη καὶ δαφνοστεφ. Κκ.

Πσ: Ὁμοια πλευρὰ μὲ τὴν προηγούμενη.

82 – ΧΑ 24. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΔΡΙΑΝΟΣ. Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ ντυμένους δόμους καὶ στέμμα ἀκτινωτό. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη πυργοφόρα κάθεται ἀ. σὲ θρόνο μὲ ψηλὴ ράχη, κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη καὶ σύροντας μὲ τὸ ἀ.

12. Ἡ Rena Evelpidis, *Sylloge Nummorum Graecorum*, Gréce Collection Réna Evelpidis, deuxième partie, σ. XXXII, ἀριθ. 1167 εἶδε στὸ ἀ. χέρι τῆς φιγούρας: σκῆπτρο καὶ ὁ Ἄ. Ποστολάκας, δ.π. ἀριθ. 1270, δόρυ δρθιο στηριγμένο στὸ ἔδαφος, τὸν δὲ θρόνο χωρὶς ἐρεισίνωτο.

λυγισμένο πρὸς τὰ πάνω ἀπ' τὸν ἀγκώνα, πτυχὴ τοῦ πέπλου τῆς. Βάση μὲ γραμμή. Κκ.

83 — — ΑΔ PIANOC. Πολεμιστὴς προχωρεῖ ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι δόρυ στηριγμένο στὸ ἔδαφος καὶ στὸ ἀ. παραζόνιο.

Πσ: ΑΜΦ ΙΠΟΛ... Ὄμοια πλευρά.

84 — ΧΑ 20. ΑΔΡΙΑΝΟ Σ Κ AICAP. Τὸ ἄγαλμα τοῦ αὐτοκρ. ἀ. (δπως στὸ ἀριθ. 73).

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΤΩΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος μὲ μακριὰ ἐσθήτα, βέστα ἀχειρίδωτη καὶ στεφάνη πυργωτό, στέκεται ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο, μακριὰ λαμπάδα. Τὸ ἄλλο χέρι τῆς κατεβασμένο, ἀκουμπᾶ σὲ ἀσπίδα, δρθια στὴ βάση πίσω της.

85 — — Κ AICAP ΤΡΑΙΑΔΡΙΑΝΟC. Ο αὐτοκρ. καβάλλα σὲ ἄλογο που καλπάζει δ. λογχίζει μὲ τὸ δόρυ του ἐχθρὸ ἔαπλωμένο ἀ. κάτω ἀπ' τὸ ἄλογο.

Πσ: ΑΜΦΙΠ ΟΛΕΙΤωΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος ἀ. κρατώντας λαμπάδα καὶ κλαδί. Ἀσπίδα πίσω της (δπως στὸ ἀριθ. 76).

86 — ΧΑ 21. KAICAP ΑΔΡΙΑΝΟC. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. δαφνοστεφ. Πσ: Ὄμοια πλευρά.

Bιβία Σαβίνα

(σύζυγος τοῦ Ἀδριανοῦ, 100 μ.Χ.)

87 ΧΑ 28. CABEINA ΣΕΒΑΣΤΗ. Προτ. τῆς Σαβίνας ἀ. μὲ ἐσθήτα καὶ διάδημα. Στὸ πεδίο μπροστὰ μισοφέγγαρο καὶ σφαιρίδιο Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤωΝ. Ἡ Πόλη ντυμένη καὶ πυργοστεφής, κάθεται ἀ. σὲ θρόνο μὲ ψηλὸ ἐρεισίνωτο, κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη¹³.

88 — ΧΑ 25. ΣΕΒΑΣΤΗ CABEINA. Ὄμοια προτ.

Πσ: Ὄμοια πλευρά.

89 — ΧΑ 20. CABEINA CCBAΤ ΤΗ. Προτ. ντυμένη τῆς Σαβίνας δ. μὲ τὰ μαλλιὰ δεμένα στεφανάκι καὶ πάνω τους στεφάνη ἀπὸ ἐλιά.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤωΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος μὲ μακριὰ ἐσθήτα, βέστα ἀχειρίδωτη καὶ στέμμα τειχικό, στέκεται ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι μακριὰ λαμπάδα ἀναμμένη, στηριγμένη στὸ ἔδαφος. Στὴ βάση πίσω της ἀσπίδα δρθια.

13. H R. Evelpidis, ὁ.π. ἀριθ. 1171, διακρίνει στὸ ἀ. χέρι τῆς φιγούρας: σκῆπτρο.

Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεβῆς 138-161 μ.Χ.

(Καίσαρας κάτω ἀπ' τὸν Ἀδριανό, Φεβρ. - Ιούλιο 138 μ.Χ.)

90 ΧΑ 23. ΑΥΤΟΚΡΑΚΑΙCAP ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. δαφνοστεφ. Κκ.

Πσ: ΑΜ ΦΙΠ ΟΛΕΙΤωΝ. Ἡ Πόλη - Θεὰ φορώντας μακριὰ ἐσθήτα καὶ στέμμα πυργωτό, κάθεται ἀ. σὲ θρόνο χωρὶς ἐρεισίνωτο. Στὸ δ. χέρι προταγμένο κρατᾶ φιάλη. Μιὰ πτυχὴ τοῦ φορέματος κρέμεται πάνω ἀπὸ τὸ ἀ. μπράτσο λυγισμένο στὸν ἀγκώνα. Βάση μὲ γραμμή. Κκ.

91 — — KAICAP ΑΝΤωΝΕΙΝΟC (σὲ ἄλλα: KAICAP ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC, KAICAP ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC). Ὁμοιο κφ.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΕΙΤωΝ (καὶ ΑΜ ΦΙΠ ΟΛΕΙΤωΝ). Ὁμοια πλευρά.

92 — — Ὁμοιο κφ.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΕΙΤωΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος στέκεται α. κρατώντας λαμπάδα καὶ κλαδί. Ἀσπίδα πίσω της (δπως στὸ ἀριθ. 76).

93 — ΧΑ 20. ΑΥΤΟΚΡΑΚΑΙCAP ΑΝΤωΝΕΙ. Ὁμοιο κφ.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΤΩΝ. Ὁμοιος τύπος, ἀλλὰ τὸ ἀ. χέρι τῆς θεᾶς χωρὶς κλαδί, ἀκουμπᾶ κατεβασμένο στὴν ἀσπίδα καὶ ἀνάμεσα στὴ θεὰ καὶ στὴ λαμπάδα κάθετα: ΗΠΟ (= 147 μ.Χ.?).

Μάρκος Αὔρηλος 161-180 μ.Χ.

(Καίσαρας κάτω ἀπ' τὸν Ἀντωνίνο 139-161)

94 ΧΑ 22 (21 καὶ 20). KAICΑd ΑΛΔΗΝΙΟC (sic) ἀπὸ κάτω δ. πρὸς τὰ πάνω. Προτ. τοῦ Μ. Αὔρηλιου ἀ. μὲ ντυμένους ψηφίους. Τὸ κφ. ἀγένειο καὶ γυμνό.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΕΙΤωΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος μὲ ποδόρη χιτώνα, βέστα ἀχειρίδωτη καὶ στέμμα πυργωτό, στέκεται ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι μακριὰ λαμπάδα ἀναμμένη ποὺ στηρίζεται στὸ ἔδαφος. Τὸ ἀ. χέρι της κατεβασμένο ἀκουμπᾶει σὲ ἀσπίδα ὅρθια στὴ βάση πίσω της.

95 — ΧΑ 17-20. ΟVΗPOC KAICAP. Κφ. νεανικό του Μ. Αὔρηλιου δ. γυμνό. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΙΤωΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ, ΑΜΦΙΠ ΟΛΙΤΩΝ, ΑΜΦΙΠ ΟΛΕΙΤωΝ). Ἀρτεμις Ταυροπόλος, δπως στὸ προηγούμενο.

96 — — Ὁμοιος τύπος.

Πσ: Ὁμοια πλ. μὲ τὴν ἀριθ. 94, ἀλλὰ ἡ Ἀρτεμις κρατᾶ στὸ ἀ. χέρι κλαδὶ καὶ χωρὶς ἀσπίδα.

97 — ΧΑ 22. ΑΙΓΤΩΝΕΙΝΟC (sic). Προτ. τοῦ Μ. Αὔρηλιου δ. μὲ ντυμένους ψηφίους καὶ γυμνό κφ.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος, δπως στὸ ἄριθ. 94.

98 — — ΜΑΥΡΗΛ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ ντυμένους ὅμους καὶ τὸ κφ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΠΟ ΛΕΙ καὶ ΤΩΝ στὸ ἔξεργο. Ἡ Πόλη - Θεὰ φορώντας μακριὰ ἐσθήτα καὶ στέμμα ἐπαλξωτό, κάθεται ἀ. σὲ θρόνο μὲ ψηλὸ ἐρεισίνωτο. Στὸ δ. χέρι προταγμένο κρατᾶ φιάλη. Μιὰ πτυχὴ τοῦ φορέματος πέφτει πάνω ἀπὸ τὸ ἀ. μπράτσο λυγισμένο στὸν ἀγκώνα. Μπροστὰ στὰ πόδια της βωμὸς ἀναμμένος. Βάση μὲ γραμμή. Κκ.

99 — — Ὄμοιος τύπος

Πσ: Ὄμοια ἐπιγραφὴ καὶ παράσταση, ἀλλὰ χωρὶς βωμὸ καὶ τὸ ἀ. χέρι τῆς φιγούρας εἶναι κατεβασμένο.

100 — ΧΑ 24,5. ΑΥΤΚΑΙΜΑΥΡΑΝΤΩΝΕΙΝΟC (καὶ ΑΥΤΚΑΙ ΜΑΥΡΗ ΑΝΤΩΝΕΝΟC). Ὄμοιος τύπος.

Πσ: ΑΜΦ ΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΠΟ ΛΕΙΤΩΝ). Ὄμοια παράσταση μὲ τὴν ἄριθ. 99, ἀλλὰ χωρὶς βωμό.

101 — — ΑΥΤΚΜΑΥΡΑΝ ΤΩΝΕΙΝΟC CEB. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη πεπλοφόρα καὶ πυργοστεφὴς κάθεται σὲ θρόνο καὶ τελεῖ θυσία μὲ φιάλη καὶ θυμιατήριο ποὺ βρίσκεται μπροστά της. Στὸ ἀ. μπράτσο της κέρας ἀφθονίας (cornucopiae).

102 — ΧΑ 23. ΑΥΤΚΑΙΜΑΥΡΗΛΟΥΗΡΟC. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. γυμνό.

Πσ: ΑΜΦΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη πεπλοφόρα καὶ πυργοστεφής, κάθεται ἀ. σὲ θρόνο, κρατώντας μὲ τὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη καὶ μὲ τὸ ἀ. τὴν ἄκρη τοῦ πέπλου της.

103 — ΧΑ 24. ΑΥΤΚΑΙΜ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Ὄμοιο κφ.

Πσ: ..ΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ὄμοια πλευρὰ μὲ τὴν ἄριθ. 94.

104 — ΧΑ 22. ΑΥΤ·Κ·Μ·ΑΒΡ. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ: δαφνοστεφ.

Πσ: ..ΠΟΛ ΕΙΤΩΝ. Ὄμοια φιγούρα μὲ τὴν ἄριθ. 103, ἀλλὰ δὲν ἀναστκώνει μὲ τὸ ἀ. χέρι τὴν ἄκρη τοῦ πέπλου της.

105 — — ΚΑΙΜΑΥΡΗΛΑΝΤΩΝΕΙΝΟ. Ὄμοιο κφ.

Πσ: ΑΜΦΠ ΟΛΕΙΤΩΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος, μὲ λαμπάδα καὶ κλαδί, δπως στὸ ἄριθ. 96.

Φαυστίνα ἡ Νεότερη

(Ἡ Ἀννία Γκαλερία Φαυστίνα ἦταν γυναίκα τοῦ M. Αὐρήλιου, 145 μ.Χ. καὶ θυγατέρα τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Εύσεβη καὶ τῆς Φαυστίνας τῆς Πρεσβύτερης)

106 ΧΑ 20 (καὶ 19). CCBACTH ΦΑVCTEINA. Προτ. ντυμένη τῆς

Φαυστίνας δ. μὲ τὰ μαλλιά δεμένα κότσο (κόρυμβος) Κκ.

Πσ: ΑΜ ΦΙ ΠΟΛΕΙΤΩΝ (καὶ Α Μ ΦΠ ΟΛΕΙΤΩΝ). Ἀρτεμις Ταυροπόλος στέκεται ἀ. μὲ ποδήρη ἐσθήτα, βέστα ἀχειρίδωτη καὶ στέμμα τειχικό, κρατώντας στὸ δ. χέρι μακριὰ λαμπάδα ἀναμμένη, στηριγμένη στὸ ἔδαφος καὶ στὸ ἄ. κατεβασμένο, κλαδί.

107 — — ΦΑΥCTINA ΣΣΒΑСTH (ἐπίσης **ΦΑΥCTEINA ΣΣΒАСTH** καὶ **ΦΑΥCTINA ΣΣΒАСTH**). Ὄμοια προτ.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙ ΠΟ ΛΕΙ ΤΩΝ, ΑΜ ΦΙ ΠΟΛΙΤΩΝ, ΑΜ ΦΠΟΛΕ ΙΤΩΝ). Ἀρτεμις Ταυροπόλος, καβάλλα σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. Κρατᾶ μὲ τὸ ἄ. χέρι τόξο καὶ μὲ τὸ δ. τραβᾶ βέλος ἀπ' τὴ φρερέτρα στὸν ὕμο της¹⁴.

108 — — ΦΑΥCTEINA ΣΣΒАСTH. Ὄμοια προτ.

Πσ: ΑΜ ΦΙ ΠΟΛΕΙ ΤΩΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος καβάλλα γυναικεία σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. κρατώντας μὲ τὰ δύο χέρια σηκωμένα τὸ φουσκωμένο πέπλο της (δπως στὸ ἀριθ. 42). Κκ.

Λεύκιος Βέρος 161-169 μ.Χ.

109 ΧΑ 26 (καὶ 25). ΑVΚΑΙΛΑV PHOVHPO. Προτ. τοῦ Λεύκιου Βέρου γενειοφόρου δ. μὲ γυμνὸ κφ. φορώντας θώρακα καὶ paludamentum. Πσ: ΑΜΦΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη πυργοφόρα κάθεται ἄ. σὲ θρόνο δίχως ἐρεισίνωτο, κρατώντας μὲ τὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη. Μιὰ πτυχὴ τῆς μακριὰς ἐσθήτας πέφτει πάνω ἀπὸ τὸν ἄ. βραχίονα.

110 — ΧΑ 25 (καὶ 23). AVTΚΑΙL ΑVPHOVHPO (καὶ AVTOKAΙLAV PHOVHPOC). Κφ. τοῦ Λ. Βέρου δ. γυμνό.

Πσ: Ὄμοια πλευρά.

Κόμμοδος 177-192 μ.Χ.

(Καίσαρας κάτω ἀπ' τὸν M. Αὐρήλιο 166-177 μ.Χ. καὶ συναυτοκράτοράς του 177-180)

111 ΧΑ 25. AVTOKAVKO ΜΟΔΟCKAICAP. Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ θώρακα καὶ paludamentum. Τὸ κφ. νεανικὸ καὶ γυμνό.

Πσ: ΑΜΦΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη - Θεά, δπως στὸ ἀριθ. 109, ἀλλὰ ὁ θρόνος μὲ ἐρεισίνωτο.

112 — — AVT·K·M·AV9 ΚΟΜΜΔΟCANTΩΝΕI (sic). Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. δαφνοστεφ.

14. Μερικοὶ περιγράφουν στὸ νόμισμα αὐτὸ τὴν Ἀρτεμινὰ κρατάει μὲ τὸ ἄ. χέρι τὸ κέρατο τοῦ ταύρου καὶ μὲ τὸ δ. σηκωμένο, τὸ πέπλο της.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛ ΕΙΤωΝ. Ὄμοια πλευρά.

113 — ΧΑ 23. Ὄμοιος τύπος.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΕ ΙΤΩΝ. Ὄμοια πλευρά, ἀλλὰ στὸ πεδίο δ. μισοφέγγαρο καὶ ἄστρο.

114 — ΧΑ 25 (καὶ 23. 22). ΛVTOKMAYRKO M ANTωΝΕΙΝΟΝ (καὶ AVTKAIM AVPKOMMO..). Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ θώρακα καὶ τὸ κφ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤ ωΝ. Ὄμοια πλευρά, ἀλλὰ τὸ μισοφέγγαρο καὶ τὸ ἄστρο κάτω ἀπ' τὸ θρόνο ποὺ ἔχει ἐρεισίνωτο ψηλό. Βάση μὲ γραμμή. Κκ.

115 — — AVTOKMAVP KOM ANTωΝΕΙΝΟC ἀπὸ πάνω δ. πρὸς τὰ κάτω κυκλικά. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. νεανικό, μὲ μικρὰ γένεια καὶ δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤ ωΝ ἀπὸ πάνω δ. πρὸς τὰ κάτω κυκλικά. Ὄμοια πλευρά.

116 — — AVTOKMAV P KOMMANTΩΝ N.. Ὄμοιο κφ.

Πσ: ἵδια ἐπιγραφὴ καὶ τύπος, ἀλλὰ στὸ ἔξεργο ψάρι ἀ.

117 — — AV TKAΙL AVPHKOMMO. Κφ τοῦ αὐτοκρ. δ. γυμνό.

Πσ: Ὄμοια πλευρά μὲ τὸ ἀριθ. 113, ἀλλὰ ὁ θρόνος χωρὶς ράχη.

118 — ΧΑ 19. KM· AVKOMMOΔ OCANTΩΝΕΙΝΟC. Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ θώρακα, paludamentum καὶ τὸ κφ. δαφνοστέφ.

Πσ: ΑΜ Φ ΙΠΟΛΙΤ ωΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος καβάλα σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. κρατώντας τόξο(;) στὸ ἀ. χέρι καὶ σύροντας μὲ τὸ δ. βέλος ἀπ' τὴ φαρέτρα στὸν ὕμο πίσω της.

119 — ΧΑ 18. Ὄμοιος τύπος

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤωΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος μὲ ποδήρη ἐσθήτα, βέστα ἀχειρίδωτη καὶ στέμμα πυργωτό, στέκεται ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο μακριὰ λαμπάδα ἀκουμπισμένη στὸ ἔδαφος καὶ στὸ ἀ. κατεβασμένο χέρι, κλαδί. Στὴ βάση πίσω της ἀσπίδα ὅρθια. Βάση με γραμμή. Κκ.

Brouτία Κρισπίνα

(Σύζυγος τοῦ Κόμυδον, 177-183 μ.Χ.)

120 — ΧΑ 17. CEBASTH KRICPΕINA. Κφ. τῆς Κρισπίνας δ.

Πσ: ΑΜ ΦΙ ΠΟ ΛΙΤωΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος καβάλα σὲ ταῦρο ποὺ καλπάζει δ. Τραβάει μὲ τὸ δ. χέρι βέλος ἀπ' τὴ φαρέτρα πού φέρει στὸν ὕμο της καὶ μὲ τὸ ἀ. πιάνει τὸ κέρατο τοῦ ταύρου.

121 — ΧΑ 16. Ὄμοιος τύπος.

Πσ: Ὅπως στὸ ἀριθ. 119.

Σεπτίμιος Σεβήρος 193-211 μ.Χ.

122 ΧΑ 25 (καὶ 24). ΑΒΚΛCΕΠ CΕVΗΡΟC (καὶ ΑΚΛ· CΕΠΤ CΕVΗΡΟC, Λ. CΕΠ CΕΗΡΟCΠ; AVTK CΕBΗΡΟC, AVTK CΕBΙΡΟC). Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δαφνοστεφ. δ. μὲ θώρακα καὶ paludamentum. Κκ. Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤΩΝ, ΑΜΦ ΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ, ΑΜ ΦΙΠ ΟΛΕΙΤΩΝ). Ἡ Πόλη θεοποιημένη, φορώντας μακριὰ ἐσθήτα καὶ στέμμα πυργωτό, κάθεται σὲ θρόνο χωρὶς ράχη ἀ. κρατώντας μὲ τὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη. Βάση μὲ γραμμή. Κκ.

123 — Λ· CΕΠΤ·CE ΩΨΡΟC·ΠΕΡ· A ΝΓ. Κφ. τοῦ αὐτοκρ. δ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΙ ΠΟ ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦ ΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ). Ὄμοιος τύπος, ἀλλὰ κάτω ἀπ' τὸ θρόνο ποὺ ἔχει ψηλὴ ράχη, ἄστρα καὶ τὸ ἀ. χέρι ἀναπαύεται σ' αὐτόν.

124 — ΧΑ 22...] CEOYHPOC. Ὄμοιο κφ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤωΝ. Ἀρτεμις Ταυροπόλος ντυμένη καὶ πυργοστεφής, στέκεται ἀ. κρατώντας μακριὰ λαμπάδα καὶ κλαδί. Ἀσπίδα ὅρθια στὴ βάση πίσω της (δπως στὸ ἀριθ. 119).

Ιουλία Δόμνα

(Σύζυγος τοῦ Σεπτ. Σεβήρου, 187 μ.Χ.)

125 ΧΑ 24 (καὶ 22). ΙΟΥΛΙΑ ΑΝΓΟΥCΤΑ. Προτ. τῆς Ιουλίας μὲ ἐσθήτα δ. Τὰ μαλιά της μαζεμένα κότσο. Στὸ λαιμό της περιδέραιο.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜ ΦΙΠ ΟΛΕΙΤΩΝ). Ἡ Πόλη ἐνθρονη¹⁵ δπως στὸ ἀριθ. 122, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὸ θρόνο: Θ.

Καρακάλας 198-217 μ.Χ.

(Καίσαρας κάτω ἀπ' τὸν Σεπτ. Σεβήρο 196-198)

126 ΧΑ 24. AVTKMAVP ANTΩNINOC (καὶ AVTKMAVPANTΩNΕΙΝΟC, MAYRΗΛ ANTΩΝ...). Προτ. τοῦ Καρακάλα δαφνοστεφ. δ. μὲ θώρακα καὶ paludamentum. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη ἐνθρονη, δπως στὸ ἀριθ. 122, ἀλλὰ ὁ θρόνος μὲ ψηλὴ ράχη.

15. Ἡ R. Evelpidis, ὥ.π. ἀριθ. 1195, λέει πῶς στὸ νόμισμα αὐτὸ ἡ Πόλη κρατάει μὲ τὸ ἀριστερό της χέρι Νίκη. Μὰ πρόκειται πιθανὸν γιὰ παρερμηνεία ἐξαιτίας φθορᾶς ἢ κακοτυπίας τοῦ νομίσματος.

*Γέτας 209-212 μ.Χ.**(Καισαρας κάτω ἀπὸ τὸν Σεπτ. Σεβῆρο καὶ τὸν Καρακάλα 198-209)*

127 ΧΑ 19. ΓΕΤΑ CKAIC. Προτ. τοῦ Γέτα δ. μὲ γυμνὸ κφ. θώρακα καὶ paludamentum.

Πσ: ΑΜ ΦΙ ΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ὁ Αρτεμις Ταυροπόλος, καβάλα σὲ ταῦρο ποὺ τρέχει δ. κρατώντας ἀπὸ τὶς δύο ἄκρες ψηλὰ τὸ φουσκωμένο πέπλο της.

127α ΧΑ 17. Ὁμοια πλευρά.

Πσ: ΑΜΦ Ι ΠΟΛΕΙ καὶ ΤΩΝ στὸ ἔξεργο. Ὁ Αρτεμις Ταυροπόλος, ὅπως στὸ ἀριθ. 124.

128 — — ΑΠΟΠΣΕΠΓΕΤΑΣ KAICAP. Ὁμοια προτ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤ ΩΝ. Ἡ Πόλη θεοποιημένη, μὲ μακριὰ ἐσθήτα καὶ στέμμα τειχικό, κάθεται σὲ θρόνο ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη καὶ στὸ ἀ. κατεβασμένο, κλαδί(;) Μπροστά της χαμηλὰ βωμὸς ἀναμμένος.

129 — — ΑΥΤ· Π· ΣΕΠΓΕΤΑΣ. Ὁμοια προτ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛΕΙ ΤΩΝ. Ἰδια παράσταση, ἀλλὰ χωρὶς βωμό.

Μακρίνος 217-218 μ.Χ.

130 — ΧΑ 22 (καὶ 21). ΑΒΜΟΠΕΣΣΕΥ ΜΑΚΡΙΝΟC (καὶ ΑΒΤΟCΞΕΟV ΜΑΚΡΙΝΟC, ΑΒΜΟΠΕΣΣΥΜΑΚΡΙΝΟC, ΑΒΤΜΟΠΕΛ ΜΑΚΡΙΝΟC). Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ θώρακα καὶ τὸ κφ. δαφνοστεφ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ. Ἡ Πόλη μὲ μακριὰ ἐσθήτα καὶ στέμμα πυργωτό, κάθεται ἀ. σὲ θρόνο μὲ ἐρεισίνωτο, κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο, φιάλη.

*Διαδούμενιανὸς 218 μ.Χ.**(Καισαρας κάτω ἀπ' τὸν Μακρίνο 217-218)*

131 ΧΑ 24 (καὶ 21). ΜΟΠΕΛΑΝΤΩΝΙΝΟC· ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΙΑΝΟC.

Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ γυμνὸ κφ. καὶ ντυμένους ὕμους.

Πσ: Ὁμοια πλ. μὲ τὴν προηγούμενη.

Ἐλαγάβαλος 218-222 μ.Χ.

132 ΧΑ 22. AV·K·MAYP ΑΝΤΩΝΙΝΟC·C. Προτ. τοῦ Ἐλαγάβαλου δαφνοστεφ. δ. μὲ θώρακα καὶ paludamentum. Τὸ κφ. δαφνοστεφ. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠ ΟΛΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟ ΛΙΤΩΝ). Ἡ Πόλη¹⁶ πυργοφόρα κάθεται ἀ. σὲ θρόνο μὲ ψηλὸ ἐρεισίνωτο, κρατώντας μὲ τὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη καὶ μὲ τὸ ἀ. λυγισμένο στὸν ἀγκώνα, πτυχὴ τῆς μακριᾶς ἐσθήτας της. Μπροστὰ στὰ πόδια τῆς βωμὸς ἀναμμένος. Στὸ ἔξεργο ψάρι, ἀ. (πὲ ἄλλο, κάτω ἀπ' τὸ θρόνο ἄστρο).

133 — — ΑΥΤΚΜΑΥΑΝΤΩΝΕΙΝΟC (καὶ ΑVKMAVPANTΩN..). "Ομοια προτ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛ ΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ). "Ομοια παράσταση, ἀλλὰ χωρὶς βωμό.

Τουλία Μαισά

(Μητέρα τῆς Μαμαίας, ἀδελφὴ τῆς Τουλίας Δόμνας καὶ γιαγιὰ τοῦ Ἐλαγάβαλου)

134 ΧΑ 21. ΙΟVMA ICAAΝΓΟV. Προτ. τῆς Ι. Μαίσας δ. μὲ ντυμένους ὅμους.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛ ΕΙΤΩΝ. "Ομοια πλευρά.

Σεβῆρος Ἀλέξανδρος 222-235 μ.X.

(Καίσαρας κάτω ἀπ' τὸν Ἐλαγάβαλο 221-2)

135 ΧΑ 23 (καὶ 22). AYT·K·NP ·AVP· CEV·ΑΛΕΞΑΝΔΡ OC (καὶ AY-TOK M AYP CΕY ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC, AVKMACΕΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC, AVKMAVPCEVΑΛΕΞΑΝΔΡΟC, AVKMAΛΕΞΑΝΔΡΟC). Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δαφνοστεφ. δ. μὲ θώρακα καὶ paludamentum.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟΛ ΕΙΤΩΝ). Ἡ Πόλη πυργοφόρα καὶ ἐνθρονη ἀ. δπως στὸ ἀριθ. 132, ἀλλὰ χωρὶς βωμό¹⁷.

Τουλία Μαμαία

(Θυγατέρα Τουλίας Μαισας καὶ μητέρα τοῦ Ἀλέξανδρου Σεβήρου)

136 ΧΑ 22. ΙΟVΛΙΑ ΜΑΜCACΕ (καὶ ΙΟVΛΙΑ ΜΑΜCA). Προτ. τῆς Μαμαίας δ. μὲ ἐσθήτα καὶ διάδημα.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙΠΟ Λ ΕΙΤΩΝ). Ἡ Πόλη μὲ στέμμα τειχικὸ καὶ μακριὰ ἐσθήτα, κάθεται σὲ θρόνο ἀ. κρατώντας στὸ δ. χέρι προταγμένο φιάλη καὶ στὸ ἀ. σκῆπτρο. Στὸ ἔξεργο ψάρι. ἀ.

16. Ὁ S. Boutin, ὁ.π. ἀριθ. 1610 καὶ ὁ D. Sear, Greek Coins, London 1975, ἀριθ. 518, βλέποντ στὴ φιγούρα αὐτὴ τὴν τύχη τῆς Ἀμφίπολης.

17. Ὁ Ποστολάκας, ὁ.π. ἀριθ. 1275, εἶδε στὸ ἀ. χέρι τῆς φιγούρας δόρυ δρθιο στηριγμένο στὸ ἔδαφος(?).

Μαξιμῖνος I, 235-238 μ.Χ.

137 – ΧΑ 25. ΑΒ·Κ·Γ·ΙΟΥ·ΟΥΗ·ΜΑΞΙΜΕΙΝΟC. Προτ. δ. τοῦ αὐτοκρ. στεφανωμένη καὶ θωρακωτή.

Πσ: Ὄμοια ἐπιγραφή. Ἡ Πόλη ἔνθρονη, ἀ. κρατώντας φιάλη.

Γορδιανὸς III, 238-244 μ.Χ.

(Καίσαρας κάτω ἀπ' τὸ Βαλβίνο καὶ Πουπιηὸ τὸ 238)

138 – ΧΑ 27. ΑΒΚΜ ΑΝΤΩ ΓΟΡΔΙΑΝΟC. Προτ. τὸν αὐτ. μὲ στέμμα ἀκτινωτὸ καὶ ντυμένη, δ.

Πσ: Ὄμοια ἐπιγραφή. Ἡ Πόλη ἔνθρονη ἀ. κρατώντας φιάλη.

Οὐαλεριανὸς δ Πρεσβύτερος 253-260 μ.Χ.

139 ΧΑ 26. ΑΒΤ·ΚΑΙ·ΠΟΛΙ·ΟΝΑΛΕΡΙΑΝΟC (καὶ ΑΒΤΚΑΙΠΟ·ΛΙΟΝΑΛΕΡΙΑΝΩ, ΑΒΤΚ·ΠΟΛΙ ΟΝΑΛΕΡΙΑΝΟC). Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ στέμμα ἀκτινωτὸ (radii) καὶ paludamentum. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟ ΛΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙ ΠΟ ΛΕΙΤΩΝ, ΑΜΦΙΠ ΟΛ ΕΙ ΤΩΝ). Ἡ Πόλη πυργοφόρα καὶ ντυμένη, κάθεται ἀ. σὲ θρόνο λεπτὰ τεχνουργημένο, κρατώντας στὸ δ. χέρι εἰδώλιο Ἀρτέμιδας Ταυροπόλου μὲ δάδα καὶ κλαδὶ καὶ μὲ τὸ ἀ. σηκωμένο πίσω ἀπ' τὸ κφ. τὸ πέπλο της. Στὸ ἔξεργο: ψάρι ἀ.

Γαλλιηνὸς 253-268 μ.Χ.

140 ΧΑ 27 (καὶ 25). ΑΒΤ ΚΑΙΠΟΛΙΚΕΓΝΓΑΛΛΗΝΟC (καὶ ΑΒΚΠΟΛΙΚΙΝΕΓΑΛΛΗΝΟC). Προτ. τοῦ αὐτοκρ. δ. μὲ στέμμα ἀκτινωτὸ καὶ paludamentum. Κκ.

Πσ: ΑΜΦΙΠΟΛ ΕΙΤΩΝ (καὶ ΑΜΦΙ Π Ο ΛΕΙΤΩΝ, ΑΜΦΙΠ ΟΛ ΕΙ ΤΩΝ) Ὄμοια πλ. μὲ τὸν προηγούμενον.

Σημείωση: Ἀκολουθοῦν *ΠΙΝΑΚΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ*.

Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν στοὺς ἀντίστοιχους αὗξ. ἀριθμοὺς τοῦ καταλόγου.

Οἱ διαστάσεις κάθε νομίσματος δίδονται σὲ χιλιοστὰ στὸν περιγραφικὸ κατάλογο, μὲ τὸν δεύτερο ἀριθμὸ (μετὰ τὸν καθορισμὸ τοῦ μετάλλου).

ΠΙΝ. I

2

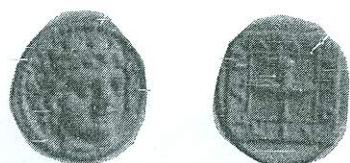
3

3

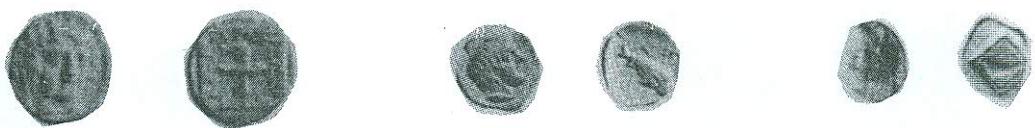
4

4

5

6

7

7

ΠΙΝ. II

8

9

10

13

14

15

15

16

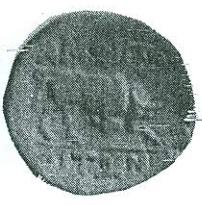
ΠΙΝ. III

17

24

25

28

29

30

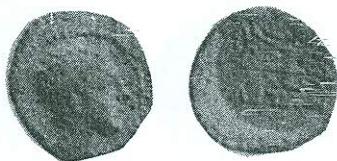
31

33

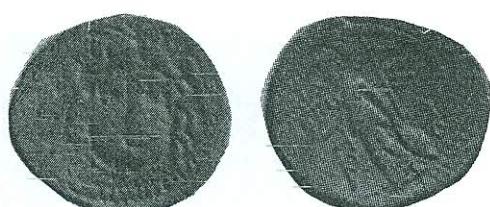
ΠΙΝ. IV

34

36

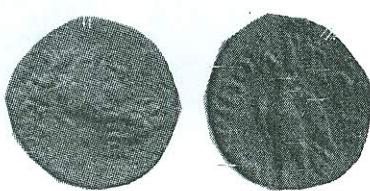
38

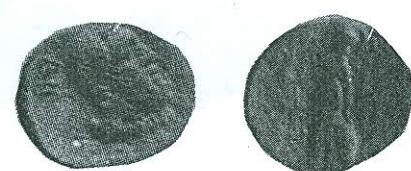
39

42

45

52

53

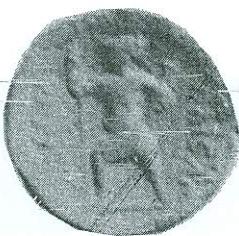
ΠΙΝ. V

56

58

59

65

71

73

76

78

ΤΙΤΛΟΣ VI

78α

80

82

84

89

90

95

99

ΠΙΝ. VII

107

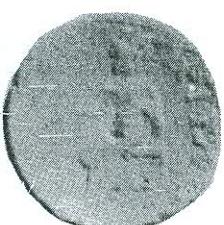
108

109

110

122

112

127a

137